

KAAP HOORN JOURNAAL

Stichting Nederlandse Kaap Hoorn-vaarders

nr. 1
december 2003

Een nieuw gezicht

Voor u ligt een geheel vernieuwde Nieuwsbrief met een nieuwe naam: *Kaap Hoorn Journaal*. Het is de bedoeling dat in dit Journaal naast de mededelingen van het bestuur artikelen worden opgenomen die op de een of andere wijze met Kaap Hoorn te maken hebben: vandaar dus de naam.

Meer pagina's, een steunkleur en foto's geven ons blad een uitstraling die past bij de ontwikkeling die onze Stichting doormaakt. Met deze facelift gaan hogere kosten gepaard. We zijn Zeeman Vastgoed BV in Hoorn dankbaar voor de genereuze finan-

ciële bijdrage die dit mogelijk heeft gemaakt.

We zijn een levende Stichting met een steeds groter wordend aantal begunstigers.

De activiteiten van het afgelopen jaar mochten zich in een grote belangstelling verheugen. De jaarpublikatie werd ook nu weer met enthousiasme ontvangen. Dat stimuleert ons enorm. Wij zijn daarom van plan in 2004 een aantal extra activiteiten te organiseren waarover we u, te beginnen in deze uitgave, nader zullen informeren.

Drs. Ronald J. de Jong, voorzitter

Grote belangstelling voor Jaarbijeenkomst 2003

Nog nooit konden zoveel deelnemers welkom geheten worden als op 19 oktober. Meer dan 200 begunstigers hadden zich voor de jaarbijeenkomst opgegeven die ook deze maal plaats vond in de Hoornse Schouwburg.

Een afwisselend programma boeide van de eerste tot de laatste minuut. Frits Koek van het KNMI

hield een interessant betoog over klimaatveranderingen op zee waarbij opviel hoe nauwkeurig in de jaren tussen 1750 en 1850 de weersgesteldheid werd genoteerd. Conclusies voor veranderingen op de lange termijn durfde hij niet te trekken: er zijn gewoon teveel invloeden die daarbij een rol spelen.

Een ander hoogtepunt was de uitreiking van de Kaap Hoorn-trofee aan de schipper van de bark 'Europa', kapitein Klaas Gaastra. De nieuwe burgemeester van Hoorn, dr. G.O. van Veldhuizen kweet zich op humoristische wijze van zijn taak. Hij werd bedankt door Koen Suyk die hem een mapje met het resultaat van enig speurwerk naar verre varande voorouders van de heer Van Veldhuizen overhandigde.

Een aantal bemanningsleden, waaronder uit Engeland en de VS, werd de penning met het bijbehorende certificaat overhandigd door Ronald de Jong, waarna zij kort werden toegesproken door Jaap Wa-

Onder toezien van voorzitter Ronald de Jong overhandigt de burgemeester van Hoorn, de heer Van Veldhuizen, de Kaap Hoorn-trofee aan Klaas Gaastra, kapitein van de bark 'Europa'.

terdrinker, lid van de adviescommissie Kaap Hoornronders. Een optreden van het shantykoor 'Kaap Hoorn' en het vertonen van een aantal fragmenten uit de film die gemaakt werd over de reis van de 'Europa' completeerden het programma dat in vlot tempo werd afgewerkt.

Daarna was het tijd voor het informele gedeelte: het traditionele 'Schoot aan' gevolgd door de 'labs-kousmaaltijd'. Ook die kenden een zeer geanimeerd verloop. Voor sommigen zijn deze onderdelen van het programma misschien wel de voornaamste reden om ieder jaar naar Hoorn te komen!

In ieder geval hebben we vele positieve reacties opgevangen, ook schriftelijk na de jaarbijeenkomst, en daarover zijn we zeer verheugd.

OM ALVAST TE NOTEREN:

De volgende jaarbijeenkomst zal plaats vinden op zondag 17 oktober 2004 in de nieuwe Schouwburg Het Park in Hoorn!

"Schoot aan!" Onze voorzitter in een geanimeerd gesprek met kapitein Van de Hoek, de enige nog in leven zijnde Nederlandse Kaap Hoorn-vaarder.

ZEEMANSTAAL... in het dagelijks gebruik

Dat er zo op het oog iets mis was met één van de springpaarden van de bovenmarsra aan stuurboord van de grote mast was voor de matroos op een zeilschip voldoende om op aandringen van de bootsman in het want op te enteren en ter plaatse poolhoogte te nemen. Zo ook stond hij niet met de mond vol tanden als hij, alvorens acht glazen te slaan, de tweede stuur voor de platvoet moest porren waarna hij op z'n gemak het resterende kommaliewant van het pikheet kon spoelen'.

Ieder ambacht kent zijn eigen vaktaal, dus ook de scheepvaart. Voor niet-ingewijden is er vaak geen touw aan vast te knopen. Maar geen vaktaal heeft zo zijn stempel op het algemene spraakgebruik gedrukt als de zeevaart en vooral de zeilvaart van weleer.

Ton van Schoonhoven vertelt.

De zeeman uit de zeiltijd is een andere dan de zeeman van nu. Hij was redelijk lang- en vaak vol kommer en kwel- onder zeil. Zijn schip was zijn werk en tevens zijn thuis. Afgezien van de toestanden aan boord van sommige schepen, die de zeeman vaak dwongen tot opstandig en onaangepast gedrag, zorgde de reis er ook nog eens voor dat hij sociaal gezien vrij geïsoleerd leefde en een apart staande vakgroep vormde met een geheel eigen taalgebruik. Een taalgebruik met een enorme symboliek gebaseerd op zijn afhankelijkheid van weer en wind, schip en tuig. Die elementen bepaalden zijn doen en laten, denken, zwijgen en vooral zijn spreken. Een andere taal kende hij niet! Aangezien de zeilscheepvaart daarnaast nog eens vele eeuwen

lang de voornaamste bron van werkgelegenheid vormde kunt u zich voorstellen dat het spraakgebruik van de zeeman ruimschoots en langdurig aan de wal verzeild heeft kunnen raken.

De zeemanstaal is een cultuurhistorisch element van de scheepvaart. Al in de loop van de tweede helft van de 17e eeuw werden 'scheepsspreekwoorden' verklaard. En ook daarna bleef de zeemanstaal de gemoederen bezig houden. U en ik en verder iedere landrot met vaste grond onder de voeten gebruikt in het dagelijkse leven woorden, uitdrukkingen en gezegden die de zeeman bezigde op zijn onophoudelijk bewegende zeilschip. En zonder dat u daar eigenlijk erg in heeft!

Want was is die valreep precies als u *op de valreep* nog iets moet doen? Wat is het hart als u iemand een *hart onder de riem* wilt steken? En heeft u wel eens iemand een ander zien *aftuigen*? Komt ook uit de zeiltijd!

Heeft u wel eens geproost op de goede afloop na *alle klippen omzeild* te hebben, waarna het u voor *de wind* ging en tegenpartij *bakzeil moest halen*, als extra tegenvaller voor de kosten moest *opdraaien* en vervolgens *aan de grond* zat? U bent vast wel eens *overstag* gegaan nadat u *bot* had gevangen. Misschien heeft u het toen *over een andere boeg* gegooid, kreeg u er wellicht de wind onder en die ander de *wind van voren*. U had hem natuurlijk ook *de loef kunnen afsteken* of hem de *volle laag* kunnen geven. Maar u kunt vast wel iets vreedzamers bedenken om uw woede op *bot* te vieren. Let daarbij op dat u geen *wildebras* wordt want dan valt er met u geen *land meer te bezeilen*!

Ton van Schoonhoven

OPROEP: WIE HELPT!

In de uitgave 2003 van de Kaap Hoorn-vaarders ('De wereld rond') staat op bladzijde 27 een foto van het schegbeeld 'De Twee Cornelissen'. Een van de twee is mijn oudoom Cornelis Vroege die in 1933 kinderloos is gestorven. Het beeld stond bij hem in de tuin en verhuisde vervolgens naar de tuin van mijn ouders omdat mijn moeder erfgename was. Het was toen behoorlijk ingerot en een arm was afgebroken. De rot werd toen door cement vervangen en de arm vastgespijkerd. Mijn moeder maakte de foto waaraan nu wordt gerefereerd. Omstreeks 1942 was het beeld er zo slecht aan toe dat het moest worden gerestaureerd. Vaag herinner ik mij dat het naar een restaurateur bij het Zuiderzeemuseum is gegaan maar dat is niet zeker. Daarna hebben we het beeld niet teruggezien.

Vraag: is er iemand die het beeld na 1945 nog ergens heeft gezien?

Elke informatie is welkom bij
de heer A.M. Lels, Laan van Ypenhof 114
3062 ZN Rotterdam tel. 010 4528277

JAARPUBLICATIE 2003: 'DE WERELD ROND'

Op maandag 17 september werd in een korte maar druk bezochte bijeenkomst in onze kamers het eerste exemplaar van de jaaruitgave 2003 gepresenteerd. Voorzitter Ronald de Jong overhandigde het boekje aan burgemeester Onno van Veldhuizen van Hoorn die hiermee een van zijn eerste officiële handelingen als nieuwe burgemeester verrichtte.

De plaatselijke pers schreef uitvoerig over deze bijeenkomst en over het boek dat de 'lotgevallen van een (Helderse) oud-zeeman door hem zelve verteld' als onderwerp heeft.

Humphrey Hazelhoff Roelfzema (en echtgenote), Willem van Rooij en Jan Klootwijk hebben eer van het door hen verrichte redactie- en productiewerk!

Voor zo lang de voorraad strekt:

Exemplaren kunnen besteld worden bij:

Kees van Louvezijn (0229 246960).

De verkoopprijs van het boekje is € 10,--.

1963: het congres van de 'Amicale' in Hoorn

Veertig jaar geleden, van 15 t/m 18 mei 1963, vond het congres van de AICH in Hoorn plaats. Voor de eerste en laatste keer. Veertig jaar later werd de 'Amicale' in de plaats van oprichting St. Malo opgeheven.

Koen Suyk organiseerde het congres in 1963. Hij blikt terug.

In 1962 kreeg de Nederlandse sectie van de 'Amicale' van de toenmalige president, grand mât Y. Mengui, het verzoek om in Hoorn het internationale congres te organiseren. Hij had gehoord dat in 1616 Schouten en Lemaire met de 'Eendracht' Hoorn waren uitgevaren en als eersten de geduchte zuidpunt van Zuid-Amerika hadden gerond.

Geen gemakkelijke opgave! Wie moest dat doen? Met een paar honderd gulden in kas is het moeilijk zo'n congres van de grond te krijgen. En Hoorn had toen nog maar één hotel! Waar moest je dan een paar honderd congresgangers onderbrengen!

Van het programma stond maar één ding vast: er diende een kerkdienst te worden gehouden ter nagedachtenis aan de overleden Kaap Hoorn-vaarders. In wat voor een kerk was niet belangrijk.

En omdat het bestuur zich te oud vond kreeg ik de taak het werk uit te voeren. Gelukkig kreeg ik steun van Hans de Ruyter de Wildt, oud-directeur van de VVV, die als ambtenaar goede connecties onderhield met het gemeentebestuur.

Over één ding waren we het eens: We voelden niets voor een congres met veel hoogwaardigheids-

bekleders en ellenlange toespraken die velen toch niet konden verstaan. Nee, wij kozen voor een gezellig congres, een soort reünie dus.

Op 15 mei kon onze voorzitter, kaptitein H.C. van Vulpen, de 350 congresgangers welkom heten. De volgende dag begon het eigenlijke programma met een ontvangst door de burgemeester van Hoorn, mr. B.R. Canneman. Ds. L.A. Bodaan leidde daarna in de Noorderkerk de kerkdienst, waarbij hij de aanwezigen in vier talen toesprak.

In het stadhuis van Hoorn vond vervolgens de onthulling plaats van de gedenksteen ter ere van Schouten en Lemaire. Deze steen werd later in de Noorderkerk aangebracht, waar hij zich nog altijd bevindt.

Stond de tweede dag in het teken van de stad Hoorn, op de derde dag stond Enkhuizen met het Zuiderzeemuseum centraal. Met de vertoning van de film '...en de zee was niet meer' en de traditionele labskousmaaltijd (ook toen al!) werd deze dag besloten.

Een bezoek aan Amsterdam, met een hogelijk gewaardeerde rondvaart door de grachten en havens, en aan Volendam was het volgende hoogtepunt voor onze vele buitenlandse gasten. Tijdens het afscheidsaperitief bleek dat iedereen vol lof was over het geboden programma en de goede organisatie. Die was te danken aan de al eerder genoemde Hans de Ruyter de Wildt maar ook aan de medewerkers uit Hoorn.

Voor wie het ook nog eens wil zien: In de Regentessenkamer ligt het fotoalbum met vele foto's van dit zeer geslaagde congres.

Koen Suyk

Op 27 september bezochten onze 'wachtopers' het IJmuiden Zee- en Havenmuseum 'De Visserijschool'. Hier poseert het gezelschap voor de clipper 'Stad Amsterdam'.

DE COLLECTIECOMMISSIE VRAAGT.....

of iemand nog oude Lloyd's Registers heeft van vóór 1930. Iedere tip is welkom bij de heer Humphrey Hazelhoff Roelfzema (tel. 072 5813384)

DE COLLECTIECOMMISSIE ZOEKT....

de videoband met het verhaal over de ontwikkeling van de eerste goed werkende scheepschronometer van Harrison. In het uitleenschrift is het bruikleen niet vermeld. Het bestellen van een nieuw exemplaar in Greenwich kost tijd en geld. Wie weet waar de band gebleven is? Graag uw reactie op hetzelfde telefoonnummer!

*Het bestuur wenst alle
begunstigers
prettige kerstdagen
en een gezond en
voorspoedig 2004 toe!*

Februarilezing

De Februarilezing zal gehouden worden op **zaterdag 21 februari 2004**. Mevr. Aafke Steenhuis zal spreken over: *'Twee zeilschiphavens: Iquique en Delfzijl - uitvoer en invoer van chilisalpeter'*. Mevr. Steenhuis werd geboren in Delfzijl en was enige tijd correspondent in Zuid Amerika voor o.a. De Groene Amsterdammer. Zoals gebruikelijk vindt de lezing plaats in het Nederlands Scheepvaartmuseum in Amsterdam.

Op **zaterdag 15 mei 2004** organiseert de Stichting een in Rotterdam te houden lezing over het onderwerp: *'Manoeuvreren, vroeger en nu'*. Voor beide bijeenkomsten ontvangt u nog een aparte uitnodiging!

Nieuwe begunstigers

In de loop van 2003 mochten wij de volgende nieuwe leden begroeten (stand 1-12-2003):

R.P. Bakker, Avenhorn; B.H. Huinink, Lioessens; mr. J.Th.J. Schaper, Hoorn; mr. F.H. Hansen, Hoorn; J.H.H. Jonckers Nieboer, Utrecht; P.J. Hoogendoorn, Woerdense Verlaat; O. Krawinkel, Grossensee (D); N.M.J. Duin, Castricum; R. de Jong, Rotterdam; C. Gongriep, Zaandam; ir. W.T.H. Rogge, Amsterdam; E. Kronenberg, Dalen; T.B. Husken, Lossen; A. de Borst, Dordrecht; A.C.R. Beukers, Lelystad; F.E. Samethini, Amsterdam; A. Overing, Bloemendaal; E. de Water, Voorburg; J. Lourens, Alkmaar; mevr. D.W. Tuk, Rotterdam; J.W. Westendorp, Heemstede; H.W. Tabak, Wouwse Plantage; K.M. van der Velden,

RONDJE CULTUUR IN HOORN

Het 'Rondje Cultuur in Hoorn' voor scholengemeenschappen met vmbo, havo en vwo is bedoeld als kennismaking met allerlei uitingen van kunst en cultuur. Het werd dit jaar georganiseerd door het Steunpunt Kunstzinnige Vorming en Museaal & Historisch Perspectief Noord-Holland.

Het is de bedoeling om netwerken te creëren zodat de docenten in de vakken aardrijkskunde, geschiedenis en economie en hun leerlingen informatie kunnen vinden in genoemde instellingen voor werkstukken of presentaties. Gedurende vijf lesdagen heeft een intensieve uitwisseling plaats tussen de deelnemende scholen en tien instellingen, waaronder onze Stichting. Met vijf ervaren wachtlopers zijn bij ons 18 klassen ontvangen, elk gedurende één lesuur. In totaal hebben ruim 400 leerlingen met hun docenten onze nautische oudheidkamers bezocht.

Vlaardingen; E.A. Kruidhof, Vlissingen; M. Lindendorn, Arnhem; C.J. Mulder, Capelle a/d IJssel; A.J. Zijlstra, Zwaag; W. Besseling, Sijbekarspel; H.W. Wybenga, Hoorn; W.G. van Leersum, Groningen; N. Boon, Hoorn; K. Gaastra, Oosterhout; mevr. M. van der Staay, Oosterhout; C.A.T. Pulles, Maastricht; kapt. J. Postmus, Velsbroek; J. Langelaan, Delft; drs. R. van Gooswilligen, Rotterdam; J.W.P. ter Hennepe, Cuijk; Nederlandse Vereniging voor Zeegeschiedenis, Den Haag; Studio Auk & Trudy Boon, Wormerveer; Vopak Agencies Amsterdam BV, Amsterdam.

Ondanks een twintigtal opzeggingen bevindt het aantal begunstigers nog steeds ins tiggende lijn.

Door overlijden ontvielen ons:
de heer J.C.M. van Lochen, Haren (Gr.) en
de heer H. Bloemen, Haarlem.

Mogen zij rusten in vrede.

Tijdmeter gezocht... en gevonden!

In de NieuwsBrief van juli 2003 vroegen wij de lezers te willen helpen bij het vinden van een scheepschronometer voor de kamer. Twee van onze contribuanten reageerden prompt.

De heer Dick Griffioen bleek bereid een tijdmeter uit de jaren dertig aan de Stichting over te doen tegen een prijs die hij er in het verre verleden zelf voor betaald had. Mevrouw Gulcher-van Styrum schonk een bedrag waarmee deze aankoop tot stand kon komen.

De kamer heeft nu weer 'een tikkend hart'. De wachtlopers kunnen de tijdmeter gebruiken om de lengtefinding op zee uit te leggen. Tijdens het schoolklassenbezoek ('Rondje Cultuur') kwam dat weer uitstekend van pas.

Zo hebben twee trouwe begunstigers de Stichting enorm geholpen om de inrichting te verrijken met

een mooi instrument dat bovendien de verzameling levend en werkzaam helpt houden.

Humphrey Hazelhoff Roelfzema

STICHTING NEDERLANDSE KAAP HOORN-VAARDERS

Bezoekadres

Achterom 17, Hoorn (Oudheidkamer), tel. 0229 215 964

De Oudheidkamer is geopend van 1 april t/m 30 september op woensdag van 11.00 tot 16.00 uur; van 1 juli t/m 31 augustus ook op zondag van 13.00 tot 16.00 uur. Daarnaast voor groepen alleen op afspraak.

Secretariaat

Postbus 1016, 1620 KA Hoorn

Bestuur:	R.J. de Jong (voorzitter)	tel. 072 5118590
	G. van der Meer (secretaris)	tel. 0229 245443
	Ph. Sollman (penningmeester)	tel. 0229 230028
	K. van Louvezijn (alg. r.)	tel. 0229 246960

E-mail: info@hkaaphoornvaarders.nl

Website: www.kaaphoornvaarders.nl

